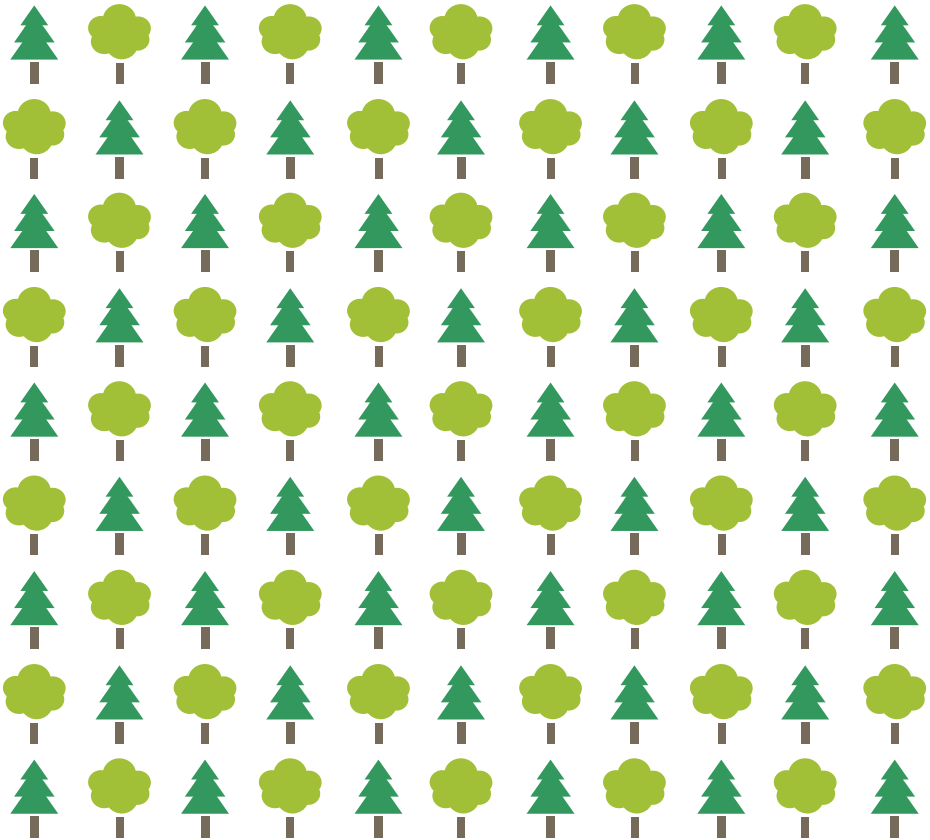

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Gwarchod Coed

www.cymru.gov.uk

Cyflwyniad

Mae gan awdurdodau cynllunio lleol bwerau i warchod coed trwy roi gorchymyn cadw coed, er mai Cyfoeth Naturiol Cymru sy'n gyfrifol am reoli gwaith torri coed mewn coetiroedd (gellytdd) (gweler cwestiwn 11).

Mae amodau arbennig ar goed mewn ardaloedd cadwraeth sy'n cael eu rheoli gan awdurdodau cynllunio lleol.

Mae'r daflen hon wedi'i llunio'n arbennig ar gyfer perchenogion coed, y cyhoedd a grwpiau hamdden ac mae'n ateb rhai o'r cwestiynau mwyaf cyffredin am y trefniadau gwarchod coed. Canllaw yn unig ydyw, ac ni ddylech feddwl amdano fel datganiad o'r gyfraith. Dylech holi'ch cyfreithiwr i gael gwybod beth yn union yw'ch hawliau a chyfrifoldebau.

1. Beth yw gorchymyn cadw coed?

Gorchymyn gan awdurdod cynllunio lleol (cyngor sir neu gyngor bwrdeistref sirol neu awdurdod parc cenedlaethol) yw gorchymyn cadw coed sy'n ei gwneud yn drosedd torri, brigdocio, blingo neu ddadwreiddio coeden, neu ei difrodi neu ei dinistrio yn fwriadol heb ganiatâd yr awdurdod cynllunio.

2. Beth yw diben gorchymyn cadw coed?

Gwarchod coed sy'n gwneud cyfraniad pwysig i'w hamgylchedd lleol. Mae hyn yn arbennig o bwysig lle mae coed mewn gwir berygl.

3. Pa fath o goed fyddai'n dod o dan orchymyn?

Pob math o goed, gan gynnwys coed perthi, ond nid y perthi eu hunain na llwyni. Gall gorchymyn warchod unrhyw beth, o goeden unigol i goetir cyfan.

4. Sut ydw i'n gwybod a oes gorchymyn yn gwarchod coeden?

Mae'r gorchymynion ar gael i bobl eu harchwilio yn swyddfeydd yr awdurdod cynllunio lleol. Gallwch ofyn am i'r gofrestr pridiannau tir leol gael ei harchwilio cyn i chi brynu eiddo. Os oes gorchymyn wedi'i wneud (neu os yw'ch eiddo mewn ardal gadwraeth), dylai hynny fod wedi'i gofrestru ynddi. Gwnewch yn siwr bod eich cyfreithiwr yn dweud wrthy'ch os oes unrhyw goed wedi'u gwarchod.

5. Os gwela' i waith yn cael ei wneud ar goeden wedi'i gwarchod, sut alla' i ddweud bod caniatâd wedi'i roi?

Holwch eich awdurdod cynllunio lleol. Bydd ganddo gofrestr o geisiadau a phenderfyniadau i chi eu gweld.

6. Rwy'n gwybod am goed y dylen nhw, yn fy marn i, eu gwarchod. Beth ddylwn ei wneud?

Cysylltwch â'ch awdurdod cynllunio lleol gan roi manylion y coed, a'r rhesymau pam yn eich barn chi y dylid eu gwarchod.

Er hynny, os yw Cyfoeth Naturiol Cymru eisoes wedi helpu trwy gynllun grant coedwigaeth, rhaid cael caniatâd Cyfoeth Naturiol Cymru cyn rhoi gorchymyn cadw coed.

Cyn rhoi gorchymyn ar gyfer cadw coed ar Dir y Goron, rhaid i'r awdurdod cynllunio ofyn caniatâd yr awdurdod perthnasol. Mae Tir y Goron yn cynnwys tir sy'n eiddo i adrannau'r llywodraeth a thir y mae adran o'r llywodraeth yn ei gadw ar ran y Frenhines.

7. A yw gorchymyn yn dod i rym ar unwaith?

Gall awdurdod cynllunio lleol wneud gorchymyn, os dymuna, sy'n dod i rym ar unwaith a bydd yn parhau mewn grym am chwe mis neu tan y caiff ei gadarnhau, pa un bynnag ddaw gyntaf.

Pan ddaw'r awdurdod cynllunio i gadarnhau'r gorchymyn, gall newid ei amodau, er enghraifft, trwy beidio â chynnwys rhai o'r coed.

8. Sut ca' i wybod bod awdurdod cynllunio lleol wedi gwneud gorchymyn cadw coed?

Bydd yn ysgrifennu at y perchennog a phawb arall sydd â diddordeb, gan amgáu copi o'r gorchymyn.

9. Sut galla' i wrthwynebu neu gefnogi gorchymyn?

Os ydych chi neu unrhyw un arall am wrthwynebu neu gefnogi gorchymyn, ysgrifennwch at eich awdurdod cynllunio lleol o fewn y cyfnod penodol (28 diwrnod fel arfer) i esbonio pam gan gofio rhoi manylion y coed dan sylw.

Bydd yr awdurdod cynllunio yn ystyried eich sylwadau pan ddaw'n bryd cadarnhau'r gorchymyn.

10. Ai'r awdurdod cynllunio fydd wedyn yn gyfrifol am y goeden?

Nage. Y perchennog fydd yn parhau'n gyfrifol am y goeden, am ei chyflwr ac am unrhyw ddifrod y gallen nhw ei hachosi. Ond mae'n rhaid cael caniatâd yr awdurdod cynllunio cyn gwneud unrhyw waith arni, oni bai ei bod yn marw, wedi marw neu'n beryglus (ond gweler cwestiwn 13).

Gall yr awdurdod cynllunio gynnig help a chynghor ar sut i ofalu am y goeden.

11. A oes eisiau trwydded cwmpo coed Cyfoeth Naturiol Cymru arna' i i dorri coed sydd o dan orchymyn cadw coed?

P'un a oes gorchymyn cadw coed wedi'i roi neu beidio, rhaid i chi ofyn i Cyfoeth Naturiol Cymru yn gyntaf am drwydded i dorri swmp o goed sy'n tyfu. Disgrifir eithriadau i'r rheol hon yn Neddf Goedwigaeth 1967 a Rheoliadau'r Ddeddf honno. Er enghraifft, nid oes angen trwydded arnoch i dorri coed mewn gerddi, perllannau a mannau cyhoeddus agored. Enghraifft arall yw nad oes angen trwydded i dorri nifer fach o goed, hynny yw lle nad oes mwy na phum metr ciwbig o goed yn cael ei dorri mewn chwarter gan berson ar ei dir ac nad yw'r person hwnnw'n gwerthu mwy na dau fetr ciwbig o fewn y chwarter hwnnw.

Os oes eisiau trwydded arnoch a bod gorchymyn cadw coed wedi'i roi ar gyfer y coed, bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn gofyn i'r awdurdod cynllunio lleol am ei farn. Os bydd Cyfoeth Naturiol Cymru yn penderfynu rhoi'r drwydded, bydd yn dweud yn gyntaf wrth yr awdurdod cynllunio lleol. Mewn achosion o'r fath, bydd gan yr awdurdod cynllunio yr hawl i wrthwynebu ac os gwnaiff hynny, caiff y cais ei roi gerbron Gweinidogion Cymru iddyn nhw benderfynu ar y mater.

Gall Cyfoeth Naturiol Cymru roi trwydded heb amodau neu gydag amodau. Yr amodau a roddir ar drwydded yw'r rheini ym marn Cyfoeth Naturiol Cymru, ar ôl siarad â'r ymgeisydd, fydd fwyaf addas ar gyfer sicrhau bod coed newydd yn cael eu plannu ar y tir lle cwmpwyd y coed a bod y coed hynny'n cael eu cynnal.

12. Beth os wyf am weithio ar goeden sydd wedi'i gwarchod ond nad oes eisiau trwydded gwympto arna' i?

Ysgrifennwch at yr awdurdod cynllunio lleol i ofyn iddyn nhw am eu caniatâd, gan ddisgrifio'r goeden, beth ydych am ei wneud a pham. Efallai y byddai'n ddoeth i chi holi meddyg coed iddo esbonio i chi beth ddylech ei wneud. Mae gan y Gymdeithas Gwyddor Coed restr o feddygon coed cymeradwy. Ysgrifennwch at:

The Malthouse,
Stroud Green,
Standish,
Stonehouse,
Caerloyw
GL10 3DL

E-bost: admin@trees.org.uk Ffôn: (01242) 522152.

13. A oes raid imi gael caniatâd yr awdurdod cynllunio bob tro cyn gweithio ar goeden wedi'i gwarchod?

Oes, ond ddim ar gyfer:

- torri coed yn unol ag un o gynlluniau grant Cyfoeth Naturiol Cymru neu os ydy Cyfoeth Naturiol Cymru wedi rhoi trwydded gwympto – gweler cwestiwn 11.
- torri neu docio coeden:
  - sy'n marw, wedi marw neu'n beryglus, neu
  - yn unol â gorchymyn trwy Ddeddf Seneddol, neu
  - ar gais mudiadau/cyrff sydd wedi'u henwi yn y gorchymyn, neu
  - sydd yn ffordd datblygiad sydd ar fin dechrau ac mae caniatâd cynllunio manwl wedi'i roi ar ei gyfer, neu
  - mewn perllan fasnachol neu er mwyn tocio coeden ffrwythau yn unol â dulliau perllana da, neu
  - er mwyn rhwystro neu reoli niwsans cyfreithlon (holwch eich cyfreithiwr yn gyntaf).

Os oes gennych unrhyw amheuan, holwch eich awdurdod cynllunio lleol.

14. Os nad oes eisiau caniatâd yr awdurdod cynllunio na Cyfoeth Naturiol Cymru arna' i, a oes dal eisiau imi ddweud wrthyh nhw am y gwaith rwy'n bwriadu ei wneud?

Os nad oes argyfwng, dylech roi o leiaf bum niwrnod o rybudd i'r awdurdod cynllunio lleol cyn i chi dorri coeden sydd wedi'i gwarchod sy'n marw, wedi marw neu'n beryglus. Gwnewch hyn er eich lles eich hunan – fe allai'r awdurdod eich erlyn os tybir i chi wneud gwaith heb ei ganiatáu. Gallai benderfynu hefyd nad oes gofyn i chi blannu coeden yn ei lle. Rhaid cofio serch hynny, mai chi sy'n gyfrifol am eich coed ac am unrhyw ddifrod y gallen nhw ei achosi.

15. Pryd fydd yn rhaid imi blannu coed yn eu lle?

Bydd yn rhaid i chi ailblannu:

- os ydych yn torri neu'n dinistrio coeden wedi'i gwarchod:
  - yn groes i orchymyn, neu
  - cyn belled nad yw'n goetir, am fod y goeden yn marw, wedi marw neu'n beryglus, oni dywed yr awdurdod cynllunio wrthyh i beidio;
- os yw'r awdurdod cynllunio yn rhoi caniatâd i chi dorri coeden wedi'i gwarchod a bod ailblannu yn amod o'r caniatâd;
- fel arfer pan fydd Cyfoeth Naturiol Cymru wedi rhoi trwydded gwympto.

Mae gan awdurdodau cynllunio lleol bwerau i sicrhau'ch bod yn plannu coed yn lle'r rhai a gwypwyd.

16. Beth fyddai'n digwydd pe bawn yn gweithio heb ganiatâd ar goeden wedi'i gwarchod?

Pe baech yn dinistrio coeden yn fwriadol neu'n ei difrodi mewn ffordd a fydd yn debygol o'i dinistrio, gallech gael cymaint ag £20,000 o ddirwy pe bai llys ynadon yn eich cael yn euog. Wrth benderfynu faint o ddirwy i'w rhoi, bydd y llys yn ystyried unrhyw elw a gawsoch o ddinistrio'r goeden. Am droseddau eraill, gallech gael hyd at £2,500 o ddirwy. Bydd gofyn i chi blannu coeden arall yn lle coeden rydych wedi'i dinistrio neu'i difrodi.

17. Beth pe bai fy nghais i weithio ar goeden wedi'i gwarchod yn cael ei gwrthod neu pe bawn yn gwrthwynebu amodau'r awdurdod cynllunio?

Gallwch apelio at Weinidogion Cymru yn ysgrifenedig o fewn 28 diwrnod ar ôl clywed y penderfyniad. Yr Arolygiaeth Gynllunio sy'n delio ag apelïadau. Ysgrifennwch atynt yn:

Yr Arolygiaeth Gynllunio,
Adeiladau'r Goron,
Parc Cathays,
Caerdydd
CF10 3NQ

Rhif yr Arolygiaeth os hoffech wybod mwy am y drefn apelio yw 029 2082 3856.

Os oes gennych gwestiynau am bolisi, naill ai ffoniwch 029 2082 3883 neu ysgrifennwch at:

Y Gangen Benderfyniadau
Llywodraeth Cymru
Parc Cathays
Caerdydd
CF10 3NQ

18. A ga' i iawndal os caiff fy nghais i weithio ar goed/coetir wedi'u gwarchod ei wrthod neu os caiff amodau eu gosod?

Os caiff caniatâd ei wrthod – neu ei roi gydag amodau – gallwch geisio iawndal oddi wrth yr awdurdod cynllunio am unrhyw ddifrod

neu golled a achosir o ganlyniad i'r penderfyniad hwnnw. Os cafodd y gorchymyn cadw coed ei roi ar ôl 2 Awst 1999, rhaid i'r cais fod yn werth £500 neu fwy. Er hynny, ni chewch hawlio iawndal os ydy'r awdurdod cynllunio, o dan amodau'r gorchymyn, wedi cyhoeddi tystysgrif sy'n dweud naill ai:

- bod y cais wedi'i wrthod neu'r amodau wedi'u gosod er mwyn sicrhau coedwigo da, neu
- bod gwerth arbennig neu neilltuol i'r coed neu'r coetir

Gallwch apelio at Weinidogion Cymru yn erbyn tystysgrif o'r fath. Ni fydd awdurdodau cynllunio lleol yn cael rhoi tystysgrifau o dan orchymynion cadw coed a gafodd eu gwneud ar ôl 2 Awst 1999. Ond fe fydd modd rhoi tystysgrifau o dan orchymynion a wnaed cyn hynny.

Os bydd Cyfoeth Naturiol Cymru (gweler cwestiwn 11) yn gwrthod cais am drwydded gwympto, mae'n bosib y gallech gael iawndal oddi wrth Cyfoeth Naturiol Cymru o dan y ddeddf goedwigaeth berthnasol.

Ailblannu coetir: Gallwch wneud cais am iawndal hefyd oddi wrth yr awdurdod cynllunio lleol os bu'n rhaid i chi, ar ôl cael caniatâd i dorri coetir wedi'i warchod, i ailblannu'r coetir. Dim ond os na all Cyfoeth Naturiol Cymru roi grant ailblannu am na fyddai'n gyson ag arferion coedwigo da y bydd modd i chi gael iawndal.

19. Sut mae mynd ati i hawlio iawndal o dan orchymyn cadw coed?

Ysgrifennwch at eich awdurdod cynllunio lleol cyn pen 12 mis ar ôl iddo wneud ei benderfyniad neu ar ôl penderfyniad Gweinidogion Cymru.

20. A oes cyfyngiadau pellach mewn ardal gadwraeth?

Oes. Yn achos coed nad oes gorchymyn gwarchod coed wedi'i roi ar eu cyfer, rhaid i chi roi chwe wythnos o rybudd ysgrifenedig i'ch awdurdod cynllunio lleol os ydych am weithio arnyn nhw. Ni chewch weithio arnyn nhw yn ystod y cyfnod hwnnw heb ganiatâd.

Os gwnewch chi, efallai cewch chi'r ddirwy a ddisgrifir yng nghwestiwn 16. Mae'n bosib hefyd y bydd yn rhaid i chi blannu coed yn eu lle.

Ond ni fydd eisiau caniatâd arnoch i dorri neu weithio ar goed sydd â diamedr o lai na 7.5 cm (1.5 metr o'r llawr) neu 10 cm os ydych yn eu teneuo er mwyn rhoi mwy o le i goed eraill dyfu.

Mae'r eithriadau a ddisgrifir yng nghwestiwn 13 hefyd yn berthnasol. Os nad ydych yn siŵr, holwch eich awdurdod cynllunio lleol.

21. Sut effeithir ar goed ar safleoedd datblygu?

Gellir gwarchod coed ar safleoedd datblygu trwy roi gorchymyn cadw coed neu drwy osod amodau ar ganiatâd cynllunio, neu'r ddau. Gallai'r amodau cynllunio fynnu'ch bod yn plannu coed newydd a bod y rheini yn destun gorchymyn cadw coed. Daw'r gorchymyn i rym cyn gynted ag y cânt eu plannu.

22. A ga' i weithio ar goed wedi'u gwarchod sydd yn ffordd datblygiad arfaethedig?

Fe gewch chi dorri a thocio coed wedi'u gwarchod os ydynt yn uniongyrchol yn ffordd datblygiad sydd ar fin dechrau ac yr ydych wedi cael caniatâd cynllunio manwl ar ei gyfer. Peidiwch â gweithio ar goed os mai dim ond caniatâd amlinellol sydd gennych. Holwch eich awdurdod cynllunio lleol yn gyntaf. Gallai'ch erlyn pe bai'n teimlo'ch bod wedi torri neu docio gormod.

Os nad oes angen caniatâd cynllunio ar y datblygiad (e.e. i godi sied yn yr ardd), rhaid holi'ch awdurdod cynllunio lleol am ganiatâd yn y ffordd arferol.

23. A oes modd atal caniatâd cynllunio – neu rwystro datblygiad sydd wedi'i gymeradwyo rhag mynd yn ei flaen – trwy roi gorchymyn cadw coed ar y coed ar y safle?

Nac oes. Nid yw gorchymyn cadw coed yn golygu na ellir cael caniatâd cynllunio. Ond fe fydd yr awdurdod cynllunio lleol yn ystyried a oes coed wedi'u gwarchod ar safle cyn rhoi caniatâd cynllunio.

Cyn gynted ag y bydd caniatâd cynllunio wedi'i roi, yr unig goed y cewch chi eu torri yw'r rheini y mae'n rhaid eu torri er mwyn i'r datblygiad allu mynd yn ei flaen.

Mwy o wybodaeth

Cewch fwy o wybodaeth am orchmynion cadw coed yn y canlynol:

- Deddf Cynllunio Gwlad a Thref 1990 (yn arbennig, adrannau 197-214 fel y'u diwygiwyd)
- Deddf Cynllunio ac lawndal 1991 (adran 23)
- Deddf Goedwigaeth 1967 (fel y'i diwygiwyd)
- Rheoliadau Cynllunio Gwlad a Thref (Coed) 1999 (Offeryn Statudol rhif 1892)
- Canllaw Cynllunio (Cymru) Nodyn Cyngori Technegol (Cymru) 10 – Gorchmynion Cadw Coed.

Cewch bob un trwy Lyfrfa ei Mawrhydi ac mae rhai hefyd i'w cael yn y prif lyfrgelloedd. Neu ewch i www.hms.o.gov.uk neu www.cymru.gov.uk.

Mae Cyfoeth Naturiol Cymru wedi cyhoeddi dogfen ddefnyddiol o'r enw *Tree Felling – getting permission*. Ysgrifennwch at:

Cyfoeth Naturiol Cymru,
Rhodfa Padarn,
Llanbadarn Fawr,
Aberystwyth,
Ceredigion
SY23 3UR.

Ffôn: 0300 068 0300

